

AYASTEFANOS ANTLAŞMASI'NIN GÖLGESİNDE ABD ESKİ BAŞKANI GRANT'IN TÜRKİYE ZİYARETİ Former Us President Ulysses Grant's Turkey Visit under the Shadow of San Stefano Treaty

Ali SÖNMEZ*

ÖZET

Osmanlı-ABD diplomatik ilişkileri 18. yüzyılın sonlarından itibaren başlamış ve ABD'nin doğu sorununa taraf olmaktan uzak durduğu 19. yüzyılın son çeyreğine kadar, nispeten samimi bir çizgide devam etmiştir. Bu süre içerisinde ticaret ve misyonerlik faaliyetlerinin belirleyici unsur olduğu Osmanlı-ABD ilişkilerinde, ön plana çıkan hususlardan biri de ABD'nin, Osmanlı Devleti ile Avrupa devletleri arasındaki sorunlarda İstanbul'dan yana tavır takınmasının ya da en azından tarafsız kalmasının sağlanmaya çalışılmasıdır. Bu açıdan bakıldığında Osmanlı Devleti özellikle Tanzimat sonrası artan ticari ve siyasi ilişkilerin gelişmesine hizmet edecek tüm argümanları kullanmaya azami gayret göstermiştir. Bunun en somut göstergelerinden birisi de, 1869-1877 yılları arasında ABD Başkanlığı yapan Ulysses Simpson Grant'ın, 1-6 Mart 1878 tarihleri arasında İstanbul'a gelmesidir. O tarihlerde Ayastefanos Antlaşması'nı imzalayan ve tarihinin en zor günlerinden birini yaşayan Osmanlı Devleti, başta Sultan Abdülhamid olmak üzere eski ABD Başkanı Grant'ı büyük bir diplomatik nezaketle ağırlamıştır. Bu ziyaret her ne kadar iki ülke arasındaki ilişkilerin seyrini değiştiren bir rol oynamamış olsa da, büyük devlet geleneğinin ve diplomatik nezaket usullerinin her şartta sürdürülebildiğini göstermesi açısından tarih sayfalarına önemli bir not düşülmesine vesile olmuştur.

Anahtar Kelimeler; Osmanlı-Amerika İlişkileri, Ulysses Grant, Ayastefanos Antlaşması, Ziyaret.

ABSTRACT

Ottoman-US relations began at the last quarter of the 18th century and continued amicably for about a century during which the Ottomans pursued a policy to ensure the US support or at least neutrality concerning their problems with European states. During this phase of Ottoman-American relations, former US president Ulysses Simpson Grant (President between 1869-1877) visited the Ottoman capital between 1-6 March 1878. The visit coincided with gloomy days

---

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Çanakkale, asonmezz@gmail.com.

shortly after the Ottoman defeat in the Russo-Turkish War of 1877-1878. Nevertheless the former US president was cordially received by Sultan Abdulhamid II and Ottoman dignitaries. Although the visit did not play a pivotal role in the relationship between the two countries, it remains an extraordinary visit by a US statesman in the history of Turkish-American relations.

Keywords; *Ottoman-American Relations, Ulysses Grant, San Stefano Treaty, Ulysses Grant's Overseas Travel*

ABD ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin kökeni 18. yüzyıla dek gider. ABD'nin yeni pazarlar elde etme kaygısı ve ticareti geliştirme çabalarından kaynaklanan bu süreçte faaliyet gösterdiği ilk bölge ise Cezayir, Tunus ve Trablus'un içerisinde bulunduğu Garb Ocakları'dır.¹ Bu ilk ticari girişimleri sonrasında ABD, özellikle İngiltere'ye karşı girdiği rekabette kendi tüccarlarına bir takım ayrıcalıklar sağlayabilmek için Osmanlı Hükümeti ile 7 Mayıs 1830 tarihli Ticaret Antlaşmasını imzalamış² ve bu antlaşmayı 13 Şubat 1862 yılında yapılan yeni ticaret anlaşması takip etmiştir.³

İki devlet arasında 1830 yılında yapılan ticaret antlaşması, akabinde diplomatik alandaki gelişmeleri de beraberinde getirmişti. Nitekim 21 Mart 1831 tarihinde Akdeniz filosunda görev yapmakta olan David Porter'ı İstanbul'a maslahatgüzar olarak atayan ABD, İzmir başta olmak üzere, Eylül 1831'de İstanbul, 1832'de ise Selanik, İstanköy, Bozcaada, İskenderiye, Beyrut, Kudüs, Bursa ve Çanakkale konsolosluklarını açtı.⁴

ABD'nin hızla kurduğu bu diplomatik ve konsüler ağı karşılık, Osmanlı Devleti ise ABD'deki temsilciliklerini yavaş bir biçimde kurdu. Babıâli, ABD'nin yaptığının aksine bir diplomatik temsilcilikten önce konsoloslukların kurulması için çaba gösterdi. İlk olarak 1845'te, ABD'nin Boston kentinde yaşayan Tibgeoğlu Abraham, Osmanlı gemilerinin liman ticaretini düzenlemek ve ABD'de bulunan Osmanlı tebaasını himaye ve teminat altına almakla görevlendirildi. Bunu 1856'da New York'a ve 1858'de Baltimore'a yapılan atamalar izledi.⁵

¹ Geniş bilgi için bkz; Akdes Nimet Kurat, "Berberi Ocakları ile Amerika Birleşik Devletleri Münasebetleri (1774-1816)", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 2, Ankara 1964, s. 175-213; Çağrı Erhan, **Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri**, İmge Yayınları, Ankara 2001, s. 33-68; Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, **Türk-Amerikan Silah Ticareti Tarihi**, İstanbul 2008, s. 27-29.

² Fahir Armaoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan İlişkileri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1991, s. 5-6; Çağrı Erhan, **a.g.e.**, s. 123; Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, **a.g.e.**, s. 31. Antlaşmanın metni için ise bkz; Akdes Nimet Kurat, "Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri Arasındaki Münasebetlere Ait Arşiv Vesikaları", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 8, Ankara 1967, s. 331-333; Nurdan Şafak, **Osmanlı-Amerikan İlişkileri**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2003, s. 119-122.

³ Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s. 7; Çağrı Erhan, **a.g.e.**, s. 168. Antlaşmanın maddeleri için bkz; Nurdan Şafak, **a.g.e.**, s. 122-133.

⁴ Çağrı Erhan, **a.g.e.**, s. 131; Adem Kara, "Osmanlı Devleti-ABD Ticari İlişkileri", **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, Sakarya 2006, s. 4-5.

⁵ Adem Kara, **a.g.m.**, s. 5.

Siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine paralel olarak Babiâli'nin Amerikalılar'a vermekte olduğu önem de arttı. Bu nedenle ilişkiler özellikle ABD'nin doğu sorununa taraf olmaktan hassasiyetle uzak durduğu 1870'lere kadar, nispeten samimi bir ortamda gelişme gösterdi.⁶ Nitekim 1850 yılında, Amerikan elçiliğinin teklifi üzerine Osmanlı Devleti, özellikle denizcilik alanındaki gelişmeleri yerinde incelemek, bu arada Amerikan donanma, tersane ve fabrikalarında incelemelerde bulunmak üzere bir görevliyi, o sırada ülkesine dönmekte olan sefaret baş tercümanı J. P. Brown'ın yanında gönderme kararı aldı. Bahriye Meclisi'nde yapılan görüşmeler sonucu Amerika'ya gitmek üzere Bahriye Mektebi hocalarından Binbaşı Emin Efendi seçildi.⁷ Amerikan Hükümeti'nin karşılama ve ağırlama masrafi olarak 10 bin Dolar ödenek ayırdığı Emin Efendi'nin ziyareti altı aydan fazla sürmüştü. Bu süre zarfında Emin Efendi, Amerikan Başkanı Millard Fillmore ve Kongre tarafından ayrı ayrı kabul olunduğu gibi, Beyaz Saray'da şerefine bir ziyafet dahi verildi.⁸

Sultan Abdülmecid de 1853 tarihinde, ABD'nin başkenti Washington'da, devletin kurucusu George Washington anısına dikilecek olan anıt için, üzerinde kendi tuğrası bulunan bir mermer bloğu hediye olarak gönderdi.⁹ Ayrıca daha çok Tophane, Tersane Encümen-i Dâniş gibi Osmanlı müesseselerinde çalışan Amerikalılara nişan ve çeşitli ödüller verildi.¹⁰

Grant Dönemi Osmanlı-Amerika İlişkileri (1869-1877)

İki ülke arasındaki ilişkilerin bu seyrini Ulysses Simpson Grant'ın ABD Başkanı olarak görev yaptığı 1869-1877 yılları arasında da devam etti. Ailesi tüm jenerasyonuyla Amerikalı olan ve 27 Nisan 1822 tarihinde Point Pleasant, Ohio'da doğan Ulysses Simpson Grant, 1823 sonbaharında ailesiyle Georgetown'a taşındı ve on yedi yıl burada yaşadı.¹¹ 1839 yılında West Point askeri akademisine giden Grant, mezun olmasının ardından 1 Temmuz 1843 tarihinde orduda hizmete başladı.¹² Meksika-Amerika Savaşı'na (1846-1848) teğmen olarak katılan Grant, General Zachary Taylor¹³ ve Winfield Scott'ın emrinde görev yaptı.¹⁴

⁶ Çağrı Erhan, *a.g.e.*, s. 354.

⁷ Çağrı Erhan, *a.g.e.*, s. 154-156; Nurdan Şafak, *a.g.e.*, s. 16-17; Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, *a.g.e.*, s. 32.

⁸ Akdes Nimet Kurat, *a.g.m.*, s. 356-358; Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, *a.g.e.*, s. 32.

⁹ BOA, İ.HR, 4660, 28 Şubat 1853; Çağrı Erhan, *a.g.e.*, s. 356; Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, *a.g.e.*, s. 33. Sultan Abdülmecid tarafından gönderilen mermer taş Amerikan basınında ilgi konusu olmuş ve taşın Bizans dönemine ait olduğu vurgulanmıştır. *New York Times*, 15 October 1852; *The Sun*, 18 October 1852.

¹⁰ Çağrı Erhan, *a.g.e.*, s. 354-355.

¹¹ Ulysses S. Grant, *Personel Memoirs of U. S. Grant*, Vol. I, New York 1892, s. 24.

¹² Ulysses S. Grant, *Personel Memoirs ...*, Vol. I, s. 32-44.

¹³ Grant, General Zachary Taylor'dan kahramanı olarak bahsetmektedir. William S. McFeely, *Grant: A Biography*, New York 2001, s. 162.

¹⁴ Thomas H. Bush, *U. S. Grant: The Citizen, The Soldier, The Statesman*, Thomas H. Bush and Company, Printers And Publisher, Chicago 1885, s. 6-8; Ulysses S. Grant, *Personel Memoirs ...*, Vol. I, s. 92-106; Edward G. Longacre, *General Ulysses S. Grant The Soldier And The Man*, Cambridge 2006, s. 36.

22 Ağustos 1848 günü, dört yıldır nişanlı olduğu¹⁵ ve West Point'teki oda arkadaşı Frederick J. Dent'in kız kardeşi olan Bayan Julia Boggs Dent ile evlendi.¹⁶ O ve Julia'nın dört çocuğu oldu: Frederick Dent Grant (1850-1912), Ulysses S. Grant, Jr (1852-1929), Ellen (Nellie) Wrenshall Grant (1855-1922) ve Jesse Root Grant (1858-1934).¹⁷

Amerikan iç savaşı sırasında (1861-1865) Başkan Lincoln'ün en önemli subaylarından olan General Grant, Güney Ordusu Komutanı Edward Lee'yi yenilgiye uğratarak iç savaşı bitirdi.¹⁸ İç savaş sonrası Amerikalılar tarafından kahraman ilan edilen ve siyasete atılan Grant, 1868 yılında 18. Amerikan Başkanı oldu ve 4 Mart 1869-4 Mart 1877 tarihleri arasında iki dönem başkanlık yaptı.¹⁹

Grant'ın başkan olduğu dönemde Osmanlı-ABD ilişkileri, hızla artan silah ticareti nedeniyle büyük bir ivme kazandı. İç savaş sonrası (1861-1865) stoklarındaki silahları satmaya başlayan ABD'nin en büyük alıcılarından biri, Osmanlı Devleti'ydi. 1869 tarihinde 239 bin adet Enfield ve Springfield tüfekleri için²⁰ Amerika'ya toplam 1.351.442 dolar ödeme yapan Osmanlı Devleti, ertesi yıl 700.000 dolar ödeyerek, 100 bin adet Springfield tüfeği daha satın aldı.²¹ Türk-Amerikan silah ticaretinin geçiş döneminde Başkan Grant da önemli bir rol oynadı. Osmanlı Devleti'ne 100 bin yeni Springfield tüfeğinin devlet fabrikasından satılmasına izin veren Grant, bununla da kalmayarak, ilk parti olarak satın alınan kullanılmış Springfield tüfeklerinden 50 bin tanesinin de depolardaki kullanılmamış tüfeklerden verilmesini sağladı. ABD Başkanı Grant'ın bu jesti Osmanlı Devleti'nin 25 bin Sterlin kâr etmesine sebep olmuştu.²² Başkan Grant'ın gösterdiği bu ilgiye Osmanlı Devleti de kayıtsız kalmadı. Washington Elçisi Edward Blacque Bey'in²³ tavsiyesiyle Sultan Abdülaziz, Beyaz Sarayın büyük salonuna

¹⁵ Grant ve Julia 1844 yılında ailelerinden gizli nişanlanmış ve evlenene kadar sadece bir kez görüşebilmişlerdi. Ulysses S. Grant, **Personel Memoirs** ..., Vol. I, s. 51; Jean Edward Smith, **Grant**, New York 2001, s. 33.

¹⁶ Ulysses S. Grant, **Personel Memoirs** ..., Vol. I, s. 51; Julia Dent Grant, **Personel Memoirs of Julia Dent Grant**, Edited by: John Y. Simon, New York 1975, s. 55; William S. McFeely, **Grant: A Biography**, New York 1981, s. 26.

¹⁷ Julia Dent Grant, **a.g.e.**, s. 29.

¹⁸ İç savaşla ilgili geniş bilgi için şu eserlere bakılabilir. Adam Badeau, **Military History of Ulysses S. Grant from April 1861 to April 1865**, Volume I-II-III, New York 1881; William Tecumseh Sherman, **Memoirs of General William T. Sherman**, Vol. I, New York 1875; William Tecumseh Sherman, **Memoirs of General William T. Sherman**, Vol. II, London 1875; Ulysses S. Grant, **Personel Memoirs** ..., Vol. I, s. 229-584; Ulysses S. Grant, **Personel Memoirs of U. S. Grant**, Vol. II, New York 1892, s. 17-498; William S. McFeely, **a.g.e.**, s. 67-231; Jean Edward Smith, **a.g.e.**, s. 98-407.

¹⁹ Geniş bilgi için bkz; William S. McFeely, **a.g.e.**, s. 247-425; Jean Edward Smith, **a.g.e.**, s. 458-604.

²⁰ Oral Sander, Kurthan Fişek, **ABD Dışişleri Belgeleriyle Türk-ABD Silah Ticaretinin İlk Yüzyılı (1829-1929)**, İmge Yayınları, Ankara 2007, s. 55.

²¹ Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, **a.g.e.**, s. 58-59.

²² Ali İhsan Gencer, Fuat Örenç, Metin Ünver, **a.g.e.**, s. 60.

²³ Edward Blacque Bey bu göreve 3 Nisan 1867 tarihinde atanmıştı. BOA, İ.HR, 13123/2, 3 Nisan 1867. Sultan Abdülaziz Edward Blacque Bey'in atanmasına dair 25 Mayıs 1867'de ABD başkanına bir Nâme-i Hümayun gönderdi. Akdes Nimet Kurat, **a.g.m.**, s. 360. Edward Blacque Bey ile ilgili geniş bilgi için bkz: Orhan Koloğlu, "Avrupa'ya Karşı Osmanlı'yı Müdafaa Eden Avrupa'lı Blak Bey", **Popüler Tarih**, Sayı: 1, İstanbul 2000, s. 44-47.

konulmak üzere, yaklaşık kırk bin kuruşa mal olacak, kırmızı-sarı renkte bir Uşak halısı imal ettirilmesini istedi.²⁴ Verilmesi düşünülen bu hediye ABD Başkanı Grant tarafından da memnuniyetle kabul edilecek²⁵ ve halının Amerika'ya gönderilmesi sonrasında Hariciye Nezaretine bir teşekkür mektubu gönderilecekti.²⁶

Osmanlı Sultanının hediyesi Amerikan basını tarafından da ilgiyle karşılandı. Nitekim New York Times Gazetesi halının sarı, kırmızı ve mavi renklerde, 1.500 pound (680 kilo) ağırlığında ve yaklaşık 10.000 dolar değerinde olduğunu yazarken;²⁷ Chicago Tribune gazetesi ise haberi “*An Extraordinary Present from the Sublime Porte/Bâb-ı Ali'den Sıra Dışı Bir Hediye*” başlığıyla okuyucularına aktarmaktaydı.²⁸

Bu dönem iki devlet arasındaki ilişkiler açısından önemli bir olay da, ABD başkanı Ulysses S. Grant'ın büyük oğlu Teğmen Frederick Dent Grant ile ABD ordusu genel komutanı General William Tecumseh Sherman'ın, 1872 yılında gerçekleştirdikleri İstanbul ziyaretiydi. Çeşitli temaslarda bulunmak üzere, Kasım 1871'de Amiral Alden komutasındaki Wabash fırkateyni ile Avrupa seyahatine çıkan²⁹ ve bu gezi kapsamında İngiltere, İspanya, Fransa, İtalya ve Rusya'yı ziyaret eden Sherman ve Grant,³⁰ Mısır ve İstanbul'a da geldi. Osmanlı Devleti'nin Washington Sefiri Edward Blacque Bey, konuya ilişkin olarak 30 Ocak 1872'de Hariciye Nezaretine gönderdiği telgrafta, ABD Başkanı Ulysses S. Grant'ın oğlu Teğmen Grant ve General Sherman'ın yakın bir tarihte İstanbul'a geleceklerini haber vererek,³¹ iki devlet arasındaki ilişkiler çerçevesinde misafirlerin ağırlandırılmasına büyük özen gösterilmesi gerektiğini Hariciye Nezaretine iletmişti.³² Bu haber üzerine Hariciye teşrifatçılığı, misafirler için yapılacak yemek ve diğer masrafların devlet hazinesinden karşılanması, İstanbul'da buldukları süre içerisinde rahat gezabilmeleri için araba tahsis edilmesi, Hariciye Nezareti memurlarından birinin mihmandar olarak görevlendirilmesi ve uygun görülürse Sultan Abdülaziz ile görüşme yapmalarını içeren bir program taslağı hazırlanmış³³ ve gerekli iznin alınması üzerine hazırlıklar süratle başlatılmıştır.³⁴

²⁴ BOA, İ.HR, 14360, 3 Şubat 1870; Akdes Nimet Kurat, **Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)**, Ankara 1959, s. 34; Kansu Şarman, “ABD Başkanı Grant İstanbul'da”, **Popüler Tarih**, Sayı: 46, İstanbul 2004, s. 25; Ali İhsan Gencer, Fuat Öreç, Metin Ünver, **a.g.e.**, s. 60.

²⁵ BOA, İ.HR, 14507, 3 Temmuz 1870.

²⁶ BOA, İ.HR, 14843, 8 Haziran 1871.

²⁷ **New York Times**, 2 May 1871.

²⁸ **Chicago Tribune**, 5 May 1871.

²⁹ William Tecumseh Sherman, **The Sherman Letters: Correspondence Between General and Senator Sherman from 1837 to 1891**, Edited By: Rachel Sherman Thorndike, New York 1894, s. 333.

³⁰ General Sherman ve Teğmen Grant Eylül 1872'de Avrupa gezisini bitirerek Amerika'ya döndüler. William Tecumseh Sherman, **Home Letters of General Sherman**, Edited By: M. A. DeWolfe Howe, New York 1909, s. 383. İkisinin Avrupa seyahatine ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz: **New-York Tribune**, 17 September 1872.

³¹ BOA, HR.TO, 118/75, 30 Ocak 1872.

³² BOA, HR.TO, 115/77, 17 Şubat 1872.

³³ BOA, İ. HR, 15061, Lef 2. Tarihsiz.

³⁴ BOA, İ.HR,15061, 20 Şubat 1872.

İstanbul'a gelmeden önce Mısır'ı ziyaret eden ve 31 Mart 1872 sabahı onurlarına verilen kahvaltıda Mısır Hıdvi ile görüşme olanağı bulan General Sherman ve Teğmen Grant, 2 Nisan 1872 tarihinde İstanbul'a doğru yola çıktı.³⁵ İstanbul'a geldikten sonra ağırlandımlarına büyük özen gösterilen konuklara, hazırlanan program dâhilinde araba ve ev tahsis edilerek,³⁶ onurlarına Beylerbeyi Sarayı ve Alemdağ'da ziyafetler düzenlendi.³⁷ Kendileri için tertip edilen programlardan bir diğeri ise Seraskerlik makamındaydı. 10 Nisan 1872 tarihinde Seraskerlikte verilen yemeğe ABD Elçisi ile birlikte katılan General Sherman ve Teğmen Grant, yemek öncesinde kendileri adına düzenlenen askeri töreni izledi. Tören sonrası verilen yemekte Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Müşiri Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi, Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî Reisi ve diğeri üst düzey yetkililerle görüşen konuklar, iki devlet arasındaki ilişkiler üzerine sohbet etme olanağı buldu.³⁸

İstanbul'da kaldıkları süre içerisinde Robert Koleji de ziyaret eden General Sherman ve Teğmen Grant,³⁹ 16 Nisan 1872 tarihinde İstanbul'dan ayrılarak *Vladimir* isimli Rus gemisiyle Sivastopol'a gitmek niyetindeydi. Ancak Sultan'ın görüşme talebi üzerine bu seyahati ertelemek zorunda kalan Sherman ve Grant,⁴⁰ 18 Nisan 1872 tarihinde Sultan Abdülaziz tarafından Dolmabahçe sarayında kabul edildi. ABD elçisinin de katıldığı ve bir konuşma yaptığı görüşmede,⁴¹ Hariciye Nazırı Server Paşa, Divan Tercümanı Sadullah Bey, Teşrifat-ı Hariciye Muavini Hamdi Bey de yer aldı. Sultan Abdülaziz tarafından girişte karşılanan konuklar, kaldıkları süre içerisinde kendilerine gösterilen ilgiden dolayı Sultan'a teşekkürlerini sundular. Sultan Abdülaziz ise iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin daha da gelişmesi temennisinde bulunduğunu belirterek, ülkenin hızlı bir reform sürecinden geçtiğini ve özellikle İstanbul'un mimarisi, yolları ve imparatorluğun iletişim ağının düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapmak istediğini belirtti. Sultan Abdülaziz ayrıca, konukların Sivastopol'a gideceğini bildiğini, Karadeniz'deki hava koşulları nedeniyle onlara kendisine ait olan ve Atlas Okyanusunu geçebilecek büyüklükte olarak nitelediği *Sultaniye* isimli buharlı gemiyi tahsis etmek istediğini söyledi. Bu nezaket üzerine General Sherman ve Teğmen Grant teşekkürlerini sunarken, ABD elçisi ise Sultan Abdülaziz'in göstermiş olduğu yakın ilginin hükümeti ve halkı nezdinde büyük onur olduğunu aktardı.⁴²

General Sherman ve Teğmen Grant'ın İstanbul'u ziyaretlerinde gösterilen misafirperverlik ve Sultan Abdülaziz'in ilgisi başta ABD Başkanı Grant olmak üzere tüm Amerikan

³⁵ **New York Times**, 1 April 1872; **Courier Journal**, 2 April 1872; **San Francisco Chronicle**, 2 April 1872.

³⁶ General Sherman için İstanbul'da kaldığı sürede içerisinde 1.800 frank ev kirası, 180 frank araba ücreti, 3.010 frank şarap ve 460 frank sigara masrafının da dâhil olduğu toplam 11.930 frank masraf yapılmıştı. BOA, İ.HR, 15231, Lef 2.

³⁷ Konuklara verilen üç yemeğin toplam maliyeti 538 lira 50 kuruş tutmuştu. BOA, İ.HR, 15231, Lef 4.

³⁸ **Takvim-i Vekâyi**, Sayı: 1476, 5 Safer 1289/13 Nisan 1872.

³⁹ General Sherman Robert Kolejde öğrencilere yaptığı konuşmada, okulun Osmanlı Devleti ve ABD için onur duyulacak bir kurum olduğunu belirtmiştir. George Washburn, **Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College**, Cambridge Press, Boston and New York 1909, s. 57.

⁴⁰ William Tecumseh Sherman, **The Sherman Letters...**, s. 337.

⁴¹ Ahmed Lütfi Efendi, **Vak'a-Nüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi**, Yayına Hazırlayan: Münir Aktepe, Türk Tarih Kurumu, Cilt: XIV, Ankara 1991, s. 18.

⁴² **Levant Herald**, 19 April 1872'den naklen; **New York Times**, 14 May 1872.

kamuoyunda takdirle karşılandı. Nitekim ABD Başkanı, Sultan Abdülaziz'e bir teşekkür telgrafi gönderdiği gibi,⁴³ Osmanlı Devleti'nin Washington Sefiri Edward Blacque Bey'i yemeğe davet etmek için bizzat evine kadar gitti.⁴⁴ Edward Blacque Bey de Hariciye Nezaretine gönderdiği telgrafta, Osmanlı Devletinin gösterdiği nezaketin ABD hükümeti ve halkı arasında büyük tesir yarattığını belirtecekti.⁴⁵

Sultan Abdülaziz'in gösterdiği yakın alaka ve misafirlere kendi gemisini tahsis etmesi Amerikan basınında da ilgiyle karşılandı. Nitekim 11 Haziran 1872 tarihli Cincinnati Enquirer gazetesinde *Sultaniye* gemisi hakkında geniş bir malumat verilmekte ve gemi *yüzen bir saraya* benzetilmekteydi.⁴⁶

Amerikan kamuoyunda geniş yankı bulan bu ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilerin seyri açısından da önemliydi. Nitekim II. Abdülhamid tahta çıkmasından sonra ABD ile yakınlaşma çabaları yoğunlaştırıldı. 19. yüzyılın son çeyreğinde, dünyanın büyük devletlerinden biri olduğunu gösteren ABD'nin, Osmanlı Devleti ile Avrupa devletleri arasındaki sorunlarda İstanbul'dan yana tavır takınmasının ya da en azından tarafsız kalmasının büyük önem taşıdığını gören II. Abdülhamid, seleflerinin politikalarını devam ettirmekle birlikte, bunlara iki yeni unsur ekledi: ABD başkanlarıyla daha samimi ilişkiler kurmak ve İstanbul'daki ABD elçileriyle yakın bir diyalog içine girmek.⁴⁷ ABD eski başkanlarından Ulysses S. Grant'ın gerçekleştireceği dünya seyahatinde İstanbul'a gelmesi, bu açıdan önemliydi.

Ulysses Grant'ın Dünya Seyahatine Başlaması

İç savaştan beri askeri ve siyasi işleri nedeniyle oldukça yorulan Grant, başkanlıktan ayrılmasından kısa bir süre sonra, küçük oğlu Jesse ve eşiyle birlikte yaklaşık iki buçuk yıl sürecek olan (17 Mayıs 1877-20 Eylül 1879) dünya seyahatine çıkmaya karar verdi.⁴⁸ Bu seyahat sırasında Grant, daha sonra gezi anılarını yayınlayacak olan, New York Herald gazetesini muhabiri John Russel Young'ı da refakatine almıştı. 17 Mayıs 1877 tarihinde devlet erkânının da aralarında bulunduğu⁴⁹ çoşkulu bir kalabalık tarafından uğurlanan Grant,⁵⁰ saat

⁴³ BOA, İ.HR, 15168, 17 Haziran 1872.

⁴⁴ BOA, HR.TO, 115/89, 10 Temmuz 1872.

⁴⁵ BOA, İ.HR, 15179, 28 Haziran 1872.

⁴⁶ **Cincinnati Enquirer**, 11 June 1872.

⁴⁷ Çağrı Erhan, **a.g.e.**, s. 356-357.

⁴⁸ General Grant'ın dünya seyahati ile ilgili geniş bilgi için şu eserlere bakılabilir. John Russell Young, **Around the World with General Grant**, Vol. I, New York 1879; John Russell Young, **Around the World with General Grant**, Vol. II, New York 1879; Joel Tyler Headley, **The Life and Travels of General Grant**, Vol. Travels of General Grant, Philadelphia 1879, s. 3-579; James D. MacCabe, **A Tour Around the World by General Grant. Being a Narrative of the Incidents and Events of His Journey**, Philadelphia 1879; J. F. Packard, **Grant's Tour Around the World**, Philadelphia 1880; L. T. Remlap, **The Life of General U.S. Grant**, Chicago 1885.

⁴⁹ Indiana gemisinde yapılan törende, Philadelphia Belediye Başkanı Stokley, Generaller W. T. Sherman, Louis Wagner, George H. Sharpe, Horace Porter, Albay Frederick Grant, Pennsylvania senatörleri J. Don Cameron, William A. Wallace, Pennsylvania eski senatörü Simon Cameron ve önde gelen diğer askeri-sivil memurlar ve halk bulunmaktaydı. J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 34; L. T. Remlap, **a.g.e.**, s. 205.

14.40'ta *Indiana* isimli gemiyle Philadelphia'dan Liverpool'a doğru hareket etti.⁵¹ ABD Dışişleri Bakanı William Maxwell Evarts, 23 Mayıs 1877 tarihinde dünyanın her yerindeki ABD diplomatik görevlilerine gönderdiği genelgede, General Grant'ın dünya seyahatine çıktığını ve gerekli ilginin gösterilmesini istemektedir.⁵²

Dünya seyahatine Avrupa'dan başlayan General Grant hemen hemen her Avrupa ülkesini ziyaret etti. Bu ziyaretleri sırasında İngiltere Kraliçesi Victoria, Fransa Cumhurbaşkanı McMahan, Almanya ve Rusya İmparatorları, Avusturya, Belçika, İtalya, Hollanda, İsveç ve İspanya Kralları ve Papa XIII. Leo ile görüştü. Grant ayrıca Hindistan, Burma, Çin, Siyam ve Japonya'yı da gezdi.⁵³

General Grant'ın Mısır'a Gelişi

General Grant'ın dünya gezisi sırasında ziyaret ettiği yerlerden birisi de Osmanlı İmparatorluğu'ydu. General Grant Avrupa'dan sonra Birleşik Amerika donanmasının Akdeniz filosuna dâhil USS *Vandalia* adlı savaş gemisiyle 31 Aralık günü Malta'dan Mısır'a doğru hareket etti.⁵⁴ 5 Ocak 1878 tarihinde İskenderiye'ye gelen Grant'ı, bölge valisinin yanısıra Başkonsolos Elbert E. Farman, Başkonsolos Yardımcısı Salvago; Hakimler Victor Barringer, Philip H. Morgan ve misyonerler karşıladı.⁵⁵ İskenderiye'de üç gün kalan Grant ardından Kahire'ye gitti. Burada Mısır Valisi Hıdîv İsmail Paşa tarafından büyük hürmetle ağırlanan Grant'a, bir saray tahsis edildi ve kendisine yardımcı olmak üzere Sami Bey görevlendirildi.⁵⁶ Kahire'de kaldığı süre içerisinde, Hıdîv İsmail Paşa ile görüşen, şerefine verilen ziyafetlere katılan⁵⁷ ve Piramitleri ziyaret eden Grant, 16 Ocak 1878 tarihinde Hıdîv İsmail Paşa'nın kendilerine tahsis ettiği buharlı gemiyle, yaklaşık bir ay sürecek olan Nil gezisine çıktı.⁵⁸

Nil gezisinin ardından kutsal toprakları ziyaret etmeye karar veren Grant, bu amaçla 16 Şubat 1878 tarihinde Yafa'ya (Filistin'e) gitti.⁵⁹ Burada üzerinde hoş geldiniz yazan pankartlar ve çiçeklerle karşılanan ve kutsal topraklara, kendisine hediye edilen, saf bir beyaz at

⁵⁰ New York Times gazetesi General Grant'ı uğurlamaya yaklaşık 900 kişinin geldiğini belirtmektedir. **New York Times**, 18 May 1877.

⁵¹ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 6; Joel Tyler Headley, **a.g.e.**, Vol. Travels of General Grant, s. 4.

⁵² John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 3-4; J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 35-36; Thomas H. Bush, **a.g.e.**, s. 23. Genelge New York Times gazetesinde de yayınlandı. **New York Times**, 7 Ocak 1878.

⁵³ Walter Allen, **Ulysses S. Grant**, Riverside Press, Cambridge 1901, s. 146.

⁵⁴ Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant, Vol. 28: November 1, 1876-September 30, 1878**. Edited by John Y. Simon, Southern Illinois University Press 2005, s. 334.

⁵⁵ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 230; J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 224; L. T. Remlap, **a.g.e.**, s. 288; Julia Dent Grant, **a.g.e.**, s. 220.

⁵⁶ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 231; Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 346.

⁵⁷ Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 400.

⁵⁸ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 238; James Grant Wilson, **General Grant**, New York 1897, s. 318; Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 336.

⁵⁹ BOA, İ. HR, 16793, 14 Şubat 1878.

üzerinde giren Grant,⁶⁰ Kudüs ziyaretinin ardından sırasıyla Şam ve Beyrut'a uğradı ve ardından İstanbul'a giderken ziyaret edeceği ilk şehir olan İzmir'e doğru yola çıktı.

General Grant İzmir'de

22 Şubat 1878 sabahı İzmir limanına demirleyen USS Vandalia gemisini Amiral LeRoy ve onun bayrak gemisi Trenton karşıladı.⁶¹ Karşılamaaya ayrıca İzmir valisi Ahmet Hamdi Paşa ve ABD'nin İzmir Konsolosu Enoch J. Smithers de katılmıştı.⁶² 26 Şubat 1878 tarihinde, Sultan tarafından kendisine tahsis edilen trenle Ayasuluk'a gelen Grant ve ailesi,⁶³ St. Paul ve Efes antik kalıntılarını ziyaret ederek burada öğle yemeği yedi.⁶⁴ Daha sonra tekrar İzmir'e dönen Grant, 27 Şubat günü öğleden sonra saat üçte, USS Vandalia gemisi ile İstanbul'a gitmek üzere denize açıldı.⁶⁵

General Grant'ın İstanbul'a Gelişi

General Grant'ın İstanbul'a geleceği tarihlerde Osmanlı İmparatorluğu, tarihinin en ağır barış şartlarından birisini imzalamak üzereydi. Rus ordusu Yeşilköy'de karargâh kurmuş ve hükümet Rus yetkililerle Ayastefanos barışı olarak adlandırılan anlaşmanın detaylarını müzakere ediyordu.⁶⁶

Bu sancılı süreç içerisinde General Grant'ın İstanbul'da karşılanması ve yapılacak programın ayrıntıları da belirlenmişti. Buna göre; General Grant Haliç'e geldiğinde Tersane-i Amire'de hazır bulunacak büyük bir sandal ile önce Tophane-i Amire meydanına ve oradan da Saray-ı Hümayun arabası ile kendisine tahsis edilen ikametgâhına götürülecekti. Asakir-i Şahane Miralaylarından İngilizce bilen bir kişinin kendisine mihmandar olarak tayin edileceği General Grant'a, İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde rahat gezebilmesi için saraydan bir veya iki araba ile Tersane-i Amire'den küçük bir vapur tahsis edilecekti. Onuruna Seraskerlik'te düzenlenecek ve Amerikan sefiri ve sefaret memurlarının da bulunacağı bir ziyafet tertip edilecek olan General Grant ayrıca, Amerika sefiri ile beraber Sultan Abdühamit ile de görüşecekti.⁶⁷

General Grant'ı taşıyan USS Vandalia gemisi 28 Şubat 1878 tarihinde Çanakkale'ye geldi. Yolculuk sırasında Kazdağı, Truva ve Bozcaada'yı gören ve oldukça etkilenen Grant ve

⁶⁰ James Grant Wilson , **a.g.e.**, s. 319.

⁶¹ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 344; Julia Dent Grant, **a.g.e.**, s. 236.

⁶² Şarman 2004, 26. Enoch J. Smithers 1867-1880 yılları arasında ABD'nin İzmir konsolosu olarak görev yaptı. Onur Kınlı, **19. Yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nin İzmir'deki Konsolosluk Faaliyetleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, İzmir 2009, s. 241.

⁶³ General Grant'ın Efes harabeleri gezisi için tahsis edilen tren masrafı 53 İngiliz lirası 1 şilin tutmuş ve bu ücretin "*tertibat-ı fevkalâdeden*" ödenmesi kararlaştırılmıştır. BOA, İ. DH, 62315, 7 Mart 1878.

⁶⁴ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 344; Julia Dent Grant, **a.g.e.**, s. 236.

⁶⁵ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 345.

⁶⁶ Kansu Şarman, **a.g.m.**, s. 27.

⁶⁷ BOA, İ.HR, 16792, 26 Şubat 1878.

beraberindekiler; 1 Mart sabahı erken saatlerde önce Ayastefanos'a ulaşmış,⁶⁸ ardından ise USS Vandalia gemisi Haliçe demir atmıştı.⁶⁹ Harbiye Nazırı Mehmet Rauf Paşa'nın yaveri, General Grant ve konuklarını tersanede hazırlanan büyük bir sandal ile alarak Tophane'ye getirdi. Tophane'de General Grant'ı Harbiye Nazırı Mehmet Rauf Paşa'nın mihmandar olarak görevlendirdiği Albay Yahya Bey, ABD Büyükelçisi Horace Maynard, ABD Elçiliği Kâti-bi Eugene Schuyler, ABD Askeri Ataşesi General Alexander Chambers, Albay Greene, ABD Konsolosluğu Tercümanı Dimitriadis Bey ve diğer elçilik görevlilerinin yer aldığı büyük bir karşılama komitesi bekliyordu.⁷⁰ ABD Büyükelçisi Horace Maynard, ABD Dışişleri Bakanı William Maxwell Evarts'a 7 Mart 1878 tarihinde gönderdiği telgrafta, General Grant için yapılan törenin kalabalık bir davetli topluluğuna sahne olduğunu, ancak ziyaretlerin her zamanki seremonisinin, ülkenin içinden geçmekte olduğu ağır felaketler nedeniyle kısıtlan-dığını ve askeri bir tören yapılmadığını belirtecektir.⁷¹

General Grant ve beraberindekiler, geldikleri gün öğleden sonra öncelikle ABD Elçisi Maynard'ın düzenlediği resepsiyona katıldı.⁷² Ardından kendilerine tahsis edilen arabalarla kent turuna çıktılar. Amerikan Büyükelçisi Maynard ve Albay Yahya Bey'in de katıldığı bu gezide Beyoğlu ve Pera'yı gezerek,⁷³ Ayasofya'yı ziyaret ettiler. Cumartesi günü Kapalıçar-şı'yı gezen, öğleden sonra ise Sadrazam Ahmet Vefik Paşa'yı makamında ziyaret eden Grant, bu ziyaret sırasında Harbiye Nazırı Mehmet Rauf Paşa, Hariciye Nazırı Safvet Paşa ve Bahri-ye Nazırı Küçük Sait Paşa ile görüşmelerde bulundu. Aynı gün İstanbul'daki Avrupa ülkeleri temsilcileri ile de bir araya gelen Grant, akşam yemeğini ise ABD Büyükelçisi Maynard ve eşinin davetlisi olarak büyükelçilikte yedi.⁷⁴

General Grant 3 Mart Pazar günü İstanbul'un en ilginç mekânlarından biri olan mezarlıkları gezmek istese de, hava durumu el vermediğinden bunu gerçekleştirmedi⁷⁵ ve ak-

⁶⁸ John Russell Young, *a.g.e.*, Vol. I, s. 345.

⁶⁹ J. F. Packard, *a.g.e.*, s. 342.

⁷⁰ *Levant Herald*, 1 Mart 1878'den naklen; *United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress, 1878-79*, s. 862; Julia Dent Grant, *a.g.e.*, s. 237; Kansu Şarman, *a.g.m.*, s. 27.

⁷¹ *United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress, 1878-79*, s. 861. General Grant ile birlikte seyahat eden gazeteci John Russel Young da, seremoninin düşük düzeyde tutulmasının bu tür törenleri sevmeyen Grant'ı daha çok memnun ettiğini ve anlayışla karşıladığını belirtmektedir. John Russell Young, *a.g.e.*, Vol. I, s. 347.

⁷² Julia Dent Grant, *a.g.e.*, s. 237.

⁷³ John Russel Young Pera'yı İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Rusça ve Yunanca kökenlerini devam ettiren ve Avrupalıların çok güzel konutlarının olduğu Türklere ayrı bir şehir olarak nitelemektedir. John Russell Young, *a.g.e.*, Vol. I, s. 353.

⁷⁴ *Levant Herald*, 5 Mart 1878'den naklen; *United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress, 1878-79*, 863-866; Kansu Şarman, *a.g.m.*, s. 27-28.

⁷⁵ Joel Tyler Headley, *a.g.e.*, Vol. Travels of General Grant, s. 180.

şam yemeğini ABD Elçiliği Kâtibi Eugene Schuyler'in evinde yedi.⁷⁶ 4 Mart günü ise ABD Elçiliğinde verilen resepsiyona katılan General Grant, aynı günün akşamı İngiltere Büyükelçisi Layard'ın düzenlediği ve yerli ve yabancı yetkililerin yer aldığı bir resepsiyona katıldı.⁷⁷

Sultan Abdülhamid'in General Grant'ı Kabulü

General Grant için İstanbul'daki en önemli tarih 5 Mart Salı günüydü. Zira ilk olarak II. Abdülhamid ile görüşecek olan Grant, ardından ise Seraskerlikte onuruna verilecek yemeğe katılacaktı. Sultan II. Abdülhamid General Grant'ı Yıldız Sarayı'nda saat 12.00'de kabul etti. Ziyarete General Grant ile birlikte ABD Büyükelçisi Maynard, Elçilik Kâtibi Schuyler ve ABD Askeri Ataşesi General Chambers de katılmış, Hobart Paşa⁷⁸ ise Sultan Abdülhamid'in tercümanı olarak toplantıda yer almıştı.⁷⁹ ABD Büyükelçisi Maynard'ın General Grant'ı takdim etmesiyle başlayan görüşmede Sultan Abdülhamid, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ağır koşullar nedeniyle herhangi bir tören yapamadığı için üzüntülerini bildirdi. General Grant ise İmparatorluk sınırlarına girdiği andan itibaren kendisine gösterilen ilgiden son derece etkilendiğini belirterek, Türkiye'nin içinde bulunduğu zor şartlardan dolayı üzüntüsünü aktardı.⁸⁰ General Grant Sultan Abdülhamid'le yaptığı görüşmeye ilişkin izlenimlerini ise arkadaşı Michael John Cramer'e şu şekilde dile getirecekti: *"Sultan Hristiyan ulusların görgü ve geleneklerine aşina ve onlara karşı olmayan bir yapıda. O askeri işlerde tecrübeli ve ciddiyetle halkının refahını teşvik etmek isteyen akıllı ve iyi kalpli bir hükümdar. Fakat gizlemeye çalışsa da o, huzursuz ve endişeli bir devlet adamı olarak görünüyor."*⁸¹

Sultan II. Abdülhamid, General Grant'ı Yıldız Sarayı'nda kabul ettikten sonra sarayın bahçesini gezdirdi ve General Grant'ın ziyareti sonrası İmparatorluk ahırından, Leopard ve

⁷⁶ **Levant Herald**, 5 Mart 1878'den naklen; **United States Department of State / Index to the Executive Documents of The House of Representatives for The Third Session of The Forty-Fifth Congress**, 1878-79, s. 864.

⁷⁷ John Russell Young, **a.g.e.**, Vol. I, s. 347; Joel Tyler Headley, **a.g.e.**, Vol. Travels of General Grant, s. 178; Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 355.

⁷⁸ 1822 yılında Leicestershire'de doğan Augustus Charles Hobart-Hampden (Hobart Paşa), İngiliz deniz kuvvetlerine katılıp, ABD iç savaşı'nda güneylilere silah taşıdı. 1867 yılında Osmanlıların hizmetine girer ve Girit Donanma-yı Hümayunu Kumandanı olarak Girit ayaklanmasını bastırmakla görevlendirilen Hobart Paşa, 1869 yılında Feriklik rütbesine yükseltildi. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Rus limanlarına ve Tuna ağzına abluka uygulayarak, Rus donanmasını etkisiz kıldı. Daha sonra Erkan-ı Harbiye Bahriye Reisi olan ve 1880 yılında müşirliğe yükseltilen Hobart Paşa, 1886 yılında Cenova'da öldü ve vasiyeti üzerine naaşı İstanbul'a getirildi. Geniş bilgi için bkz; Augustus Charles Hobart-Hampden, **Sketches From My Life**, New York 1887; Kansu Şarman, **Hobart Paşa'nın Anıları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul. 2010.

⁷⁹ General Grant 6 Mart 1878 tarihinde arkadaşı General Edward F. Beale yazdığı mektupta, Hobart Paşa'dan İngiltere'de eğitim görmüş, mükemmel İngilizce konuşan bir Türk Amiral olarak bahsetmektedir. Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 354.

⁸⁰ **Levant Herald**, 5 Mart 1878'den naklen; **United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress**, 1878-79, s. 864. London Times, 10 March 1878'den naklen; **New York Times**, 6 April 1878.

⁸¹ Michael John Cramer, **Ulysses S. Grant: Conversations and Unpublished Letters**, New York, s. 138.

Linden Tree isimlerindeki iki safkan Arap atının generale hediye edilmesini emretti. Sultan Abdülhamid'in bu isteğini ziyaretten bir gün sonra öğrenen General Grant, bu hediyeleri ilk başta reddetse de, Sultan'ın bundan büyük üzüntü duyacağını kendisine iletilmesi üzerine teklifi kabul edecek⁸² ve bu olayı şu sözlerle açıklayacaktı: “*Ben 1878 yılı Mart ayında İstanbul'daydım. Burada Sultanı ve onun ahırlarını ziyaret etme imkânı buldum. Sultanın ahırında yaklaşık yetmiş at vardı ve atların tümünün saf kan ve soylarının da 500 ila 700 yıl öncesine dayandığı bana söylendi. ... Atları ilk gördüğümde Leopard beş, Linden Tree ise dört yaşındaydı...*”⁸³

Sultan Abdülhamid tarafından hediye edilen atlar, Grant'ın dünya seyahatine devam etmesi sebebiyle, hemen teslim edilemedi.⁸⁴ Atların Amerika'ya gönderilmesine ilişkin ilk ciddi teşebbüs, General Grant'ın atlarla ilgilenmesi için ricacı olduğu yakın arkadaşı General Beale tarafından yapıldı. Ağustos 1878 tarihinde Osmanlı Devleti'nin Washington Sefaretine müracaat eden General Beale, hediye edilen atların akıbetini sormasına rağmen bir sonuç elde edemedi.⁸⁵ Şubat 1879'da Washington Sefareti'ne bir müracaat daha yapan General Beale, verilen hediye nedeniyle gerek General Grant, gerekse ailesinin müteşekkir olduklarını ve bu atlar vasıtasıyla Arap atı cinsinin Amerika'da yayılmasını arzu ettiklerini söyleyerek, General Grant halen dünya seyahatinden dönmemiş olsa da, atların Amerika'ya gönderilmesi için İstanbul'daki ABD elçiliğine teslim edilebileceğini belirtmekteydi.⁸⁶ General Beale'in yaptığı ikinci müracaatı bu kez dikkate alan Osmanlı yönetimi, atların Amerika'ya gönderilmesine dair gerekli izni verdi ve atlar 1879 yılı Mayıs ayı içerisinde "*Norman Monarch*" adındaki Amerikan ticaret gemisine yüklenerek güvenli bir şekilde Amerika'ya gönderildi.⁸⁷

31 Mayıs 1879 tarihinde New York'a ulaşan atlara, basının ilgisi büyüktü. Nitekim 1 Haziran 1879 tarihli Boston Daily Globe gazetesi atların gelişini "*General Grant'ın Arap Atları*" başlığı ile duyururken⁸⁸; 3 Haziran 1879 tarihli New York Times gazetesi ise bu olayı uzun bir makale ile okuyucularına aktarmış,⁸⁹ bazı gazeteler atların resimlerini sayfalarına taşımışlardı.⁹⁰ Atlara karşı halkın ilgisi de inanılmazdı. Osmanlı Sultanı tarafından verilen hediyeleri görmek için New York limanında toplanan yüzlerce kişi, nalları değiştirilerek genel bakımdan geçirilen atları ilgiyle izliyor, hatıra olması için, eski nallarını ve çivilerini

⁸² Ulysses S. Grant, **The Papers of Ulysses S. Grant...**, s. 357.

⁸³ Randolph Huntington, **History in Brief of "Leopard" and "Linden": General Grant's Arabian Stallions**, Philadelphia 1885, s. 16.

⁸⁴ James D. MacCabe, **a.g.e.**, s. 398; J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 347.

⁸⁵ BOA, HR.TO, 115/122, 13 Ağustos 1878.

⁸⁶ BOA, HR.TO, 115/130, 11 Şubat 1879. BOA, Y.A.HUS, 160/107, Lef 2, 17 Nisan 1879.

⁸⁷ James D. MacCabe, **a.g.e.**, s. 398; J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 348.

⁸⁸ **Boston Daily Globe**, 1 June 1879.

⁸⁹ **New York Times**, 3 June 1879. Atların Amerikan basınında yaklaşık iki hafta haber yapıldığı görülmektedir. Bu haberler için bkz; **The Sun**, 5 June 1879; **Daily American**, 8 June 1879; **Courier Journal**, 15 June 1879.

⁹⁰ BOA, HR.TO, 115/140, 22 Haziran 1879.

her ne fiyat olur ise olsun satın almaya çalışıyordu.⁹¹ Atları geldiği gün göremeyenlere ise basın yardımcı olmuş ve General Beale'in çiftliğine götürülecek olan atların geçeceği güzargah en ince ayrıntısına kadar gazetelerde ilan edilmişti.⁹² 1879 yılı Eylül ayı içerisinde Fairmount Park Philadelphia'da yapılan tarım fuarında gerçekleştirilen sergide ise, Leopard ve Linden Tree binlerce kişi tarafından ziyaret edildi.⁹³ Hatta bu iki Arap atı üzerine, 1885 yılında Randolph Huntington tarafından "*History in Brief of "Leopard" and "Linden": General Grant's Arabian Stallions*" isimli bir de kitap yayınlandı.⁹⁴

General Grant Onuruna Seraskerlik Makamında Tertip Edilen Yemek

II. Abdülhamid'i ziyaret ettiği günün akşamında General Grant onuruna Harbiye Nazırı Mehmet Rauf Paşa tarafından verilecek yemek günler öncesinden planlanarak, davetli listesi ve misafirlere sunulacak menü tamamlanmış, davette verilecek yemeğin hazırlanması işi ise o tarihlerde Sofracıbaşı olan Marko Vido'ya havale edilmişti.⁹⁵

General Grant 5 Mart 1878 akşamı, planlandığı üzere Harbiye Nazırı Mehmet Rauf Paşa tarafından kendisi onuruna verilecek yemeğe katılmak üzere Seraskerliğe geldi. Yemeğe katılmadan önce askeri töreni izleyen General Grant ve beraberindeki Amerikan heyeti,⁹⁶ ardından yemeğin verileceği salona geçti. Yemeğe Sadrazam Ahmet Vefik Paşa'nın da bulunduğu Osmanlı Devleti'nin üst düzey yetkilileri de katılmaktaydı. Taraflar yemek sırasında iki devlet arasındaki siyasi ve ticari ilişkiler, özellikle de silah ticaretinde yaşanan sıkıntılar ve Osmanlı-Rus savaşı üzerine görüştüler. Yemek sırasında Sadrazam Ahmed Vefik Paşa ile General Grant savaş üzerine uzun bir süre sohbet etme olanağı bulmuştu. Bu sohbet sırasında Ahmed Vefik Paşa General Grant'a, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumla ilgili olarak şu sözleri söyleyecekti "*Gün şu an karanlık olabilir ama geçmişte güneş ışıldıyordu. Türkiye geçmişte altın çağını yaşadı ve bir gün tekrar yaşayacaktır.*"⁹⁷

General Grant'ın Amerika'ya Dönüşü

Osmanlı yönetimi içinde bulunduğu buhranlı duruma rağmen eski ABD Başkanı Grant'ı, İstanbul'da kaldığı 5 gün süresince büyük bir ciddiyetle ağırladı. General Grant, İstanbul'dan ayrılacağı 6 Mart Çarşamba günü sabahı, gemiyle boğaz üzerinden Karadeniz'e

⁹¹ BOA, Y.A.HUS, 161/72, 15 Temmuz 1879.

⁹² BOA, HR.TO, 115/138, 10 Haziran 1879.

⁹³ J. F. Packard, **a.g.e.**, s. 349.

⁹⁴ Randolph Huntington, **History in Brief of "Leopard" and "Linden": General Grant's Arabian Stallions**, Philadelphia 1885. O dönemde atlarla ilgili genel değerlendirmenin yer aldığı diğer bir kitap için ise bkz; John H. Wallace, **The Horse of America in His Derivation, History and Development**, New York 1897.

⁹⁵ Davetin başlangıçta 32 kişinin katılımıyla gerçekleşeceği ve kişi başı 4 lira hesabıyla 128 liraya mal olacağı düşünülmüşse de, daha sonra yapılan incelemede yemeğe 28 kişinin geldiği anlaşılmış ve toplam masraf 112 lira olarak düzeltilmiştir. BOA, İ.HR, 16888, 30 Haziran 1878.

⁹⁶ **Vakit Gazetesi**, Sayı: 851, 30 Safer 1295/6 Mart 1878.

⁹⁷ **London Times**, 10 March 1878'den naklen; **New York Times**, 6 April 1878.

açılmayı düşündüyse de, olumsuz hava koşulları nedeniyle bunu gerçekleştiremedi.⁹⁸ Aynı gün ayrıca Albay Greene General Grant'a, Yeşilköy yakınlarında bulunan Rus kuvvetleri komutanının kahvaltı davetini ilettili. General Grant bu teklifi kabul etmenin çok insafsızca bir hareket olacağını belirterek, “*Sultanla daha yeni tokalaştım. Bu nedenle onun düşmanıyla kahvaltı yapmam*” diyerek daveti reddetti⁹⁹ ve öğleden sonra USS *Vandalia* gemisi ile İstanbul'dan ayrılarak Yunanistan'a hareket etti. Yunanistan'a giderken General Grant'ı taşıyan USS *Vandalia* gemisine, Amerikan donanmasına ait Marion ve Alliance zırhlıları Pire Limanına kadar eşlik edecekti.¹⁰⁰

General Grant Yunanistan ziyaretinden sonra yaklaşık bir buçuk yıl daha dünya seyahatine devam etti. Bu süre içerisinde İtalya, Fransa, Hollanda, Prusya, Danimarka, Norveç, İsveç, Rusya, Avusturya, İspanya, Portekiz, İrlanda, Hindistan, Burma, Çin ve Japonya'yı ziyaret etti. 3 Eylül 1879 tarihinde Japonya'nın güneyinde yer alan Yokohama'dan Amerika'ya doğru yola çıkan General Grant ve ailesi, dünya seyahatini 20 Eylül 1879 tarihinde San Francisco'da noktaladı.¹⁰¹

General Grant'ın Ölümü

Yaklaşık iki buçuk yıl süren dünya gezisi General Grant'ı ekonomik olarak oldukça yıpratmış ve onun bütün tasarruflarını neredeyse tüketmişti. Ekonomik durumunu düzeltmek için arayışlara giren General Grant, büyük oğlu Frederick Dent Grant'ın yakın arkadaşı Ferdinand Ward ile *Grant & Ward* yatırım bankacılığı ortaklığını kurdu.¹⁰² Ancak hemen hemen tüm finansal varlıklarını yatırdığı şirket 1884 yılında iflas etti ve General Grant'ın ortağı Ferdinand Ward ülke dışına kaçtı.¹⁰³

Tüm parasını kaybeden ve finansal açıdan oldukça zor günler geçiren General Grant, aynı yıl bir başka haberle daha sarsılacaktı. Uzun süredir boğaz ağrısı çeken Grant, gırtlak kanseri olduğunu öğrendi.¹⁰⁴ Bir yandan sağlık sorunlarıyla diğer yandan ise parasal konularda çektiği sıkıntılarla uğraşan General Grant, o dönem Amerika'nın en prestijli dergilerinden olan *The Century Magazine* editörü Robert Johnson'ın önerisi ile iç savaş dönemini anlatan makaleler yazmaya başladı. Grant'ın yayınlanan her bir makale için alacağı ücret ise

⁹⁸ *Levant Herald*, 5 Mart 1878'den naklen; *United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress*, 1878-79, 864.

⁹⁹ Julia Dent Grant, *a.g.e.*, s. 239.

¹⁰⁰ *Vakit Gazetesi*, Sayı: 858, 11 Mart 1878. *Vakit* gazetesinin haberi hiçbir değişiklik yapılmadan *Takvim-i Vekâyi* gazetesinde de yayınlanmıştır. *Takvim-i Vekâyi*, Sayı: 2118, 14 Mart 1878.

¹⁰¹ John Russell Young, *a.g.e.*, Vol. II, s. 627; J. F. Packard, *a.g.e.*, s. 789; L. T. Remlap, *a.g.e.*, s. 532.

¹⁰² William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 489; Jean Edward Smith, *a.g.e.*, s. 619.

¹⁰³ L. T. Remlap, *a.g.e.*, s. 675-676; William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 489-492.

¹⁰⁴ L. T. Remlap, *a.g.e.*, s. 687; Walter Allen, *a.g.e.*, s. 150; William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 495-496; Jean Edward Smith, *a.g.e.*, s. 624.

beş yüz dolardı. Makalelerin eleştirilenler tarafından beğenilmesi üzerine Robert Johnson, eski başkana yeni bir teklif önerdi: anı kitabı yazmak.¹⁰⁵

Anılarını yazmaya New York'taki evinde başlayan General Grant'ın hastalığı da her geçen gün ağırlaşmaktaydı. 16 Haziran 1885 tarihinde Grant, çalışmalarını daha rahat devam ettireceğini düşündüğü New York Saratoga yakınlarında Mount McGregor'daki yazlığa geldi. Anılarını burada kaleme almaya devam eden Grant, kitabını ölümünden sadece birkaç gün önce bitirdi¹⁰⁶ ve 23 Temmuz 1885 tarihinde sabah saat sekizde 63 yaşında öldü.¹⁰⁷

General Grant'ın Cenaze Töreni ve Osmanlı Devleti

General Grant'ın ölümü tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de üzüntüyle karşılandı. 29 Temmuz 1885 tarihinde ABD Elçisi olarak göreve başlayan Samuel S. Cox tarafından, eski başkan anısına 16 Ağustos günü ABD Elçiliğinde büyük bir tören düzenlendi.¹⁰⁸ ABD Elçisi Cox'un yaptığı konuşmayla başlayan törene, o sırada İstanbul'da bulunan ABD savaş gemisi *Quinnebaug*'ın subay ve mürettebatı, Robert Kolej çalışanları, Amerikalı tüccarlar ve Hobart Paşa da katılmış, Osmanlı Devleti'nin Londra Büyükelçisi Rüstem Paşa ise yeni elçiye, General Grant'ın ölümünden duyduğu üzüntüye ilişkin bir telgraf göndermişti.¹⁰⁹

General Grant'ın ölümünden sonra halkın çok sevdiği başkan için Amerika'da büyük bir anıt mezar yapılması çalışmaları başlatıldı. New York Riverside Park'ta 1892-97 yılları arasında inşa edilen ve Amerika'daki en büyük anıt mezar olarak bilinen, General Grant National Memorial (Grant's Tomb), 27 Nisan 1897 yılında büyük bir törenle açıldı.

New York Belediye Başkanı Grant's Tomb'un açılışı için düzenlenecek törene yabancı sefirleri de davet etmişti. Törene Osmanlı Devleti adına Washington Sefiri Mustafa Tahsin Bey katıldı.¹¹⁰ Mustafa Tahsin Bey 26 Nisan 1897 tarihinde, içerisinde ABD Başkanı, ABD kongre üyeleri ile yabancı sefirlerin yer aldığı bir trenle Washington'dan New York'a geldi.¹¹¹

27 Nisan günü başlayan ve yaklaşık altmış bin kişinin yer aldığı törende, başta Osmanlı Devleti olmak üzere, hemen bütün büyük devletlerin temsilcileri yer almış, İngiltere'ye ait

¹⁰⁵ Hamlin Garland, *Ulysses S. Grant His Life And Character*, New York 1898, s. 504; William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 493-494; Jean Edward Smith, *a.g.e.*, s. 622-623.

¹⁰⁶ William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 505; Jean Edward Smith, *a.g.e.*, s. 627.

¹⁰⁷ L. T. Remlap, *a.g.e.*, s. 698; Hamlin Garland, *a.g.e.*, s. 524; William S. McFeely, *a.g.e.*, s. 517; Jean Edward Smith, *a.g.e.*, s. 627.

¹⁰⁸ Ahmet Pekcan, *Osmanlı'dan Günümüze İç Siyaseti Yönlendiren Yabancı Eller: ABD Elçisi Samuel S. Cox'un Elçilik Yılları (1885-1886)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 71.

¹⁰⁹ Samuel S. Cox, *Diversions of A Diplomat in Turkey*, New York 1887, s. 7-8; Ahmet Pekcan, *a.g.e.*, s. 71.

¹¹⁰ Hariciye Müsteşar Muavini olan Mustafa Tahsin Bey, Washington Sefaretine 11 Mayıs 1896 tarihinde atanmıştı. İ.HR, 1313/Za-25, 11 Mayıs 1896.

¹¹¹ BOA, Y.E.E., 145/27, 25 Nisan 1897. Osmanlı Devleti adına törene katılan Mustafa Tahsin Bey ve diğer yabancı devlet sefirlerinin isimleri için bkz; *New-York Tribune*, 28 April 1897; *New York Times*, 29 April 1897.

Talbot, Fransa Fulton, İtalya Dogali, İspanya Maria Teresa ve Infanta Isabella adlı gemiler ise New York limanına gelerek törene iştirak etmişlerdi.¹¹²

Mustafa Tahsin Bey, General Grant için yapılan ve iki gün süren törenler sırasında gerek ABD Başkanı, gerekse de General Grant'ın ailesiyle görüşme olanağı buldu. Yaptığı sohbetlerde, Osmanlı Devleti ve halkı adına Sultan Abdülhamid'in duyduğu üzüntüyü belirtti. ABD Başkanı da Amerika hükümeti ve halkı adına teşekkürlerinin Osmanlı sultanına iletilmesini istedi. General Grant'ın ailesi de Mustafa Tahsin Bey'e Osmanlı Devletinin göstermiş olduğu nezaketten dolayı büyük mutluluk duyduklarını belirtmişlerdi.¹¹³

Sonuç

18. Yüzyılın sonlarında başlayan Osmanlı-ABD diplomatik ilişkileri, ABD'nin doğu sorununa taraf olmaktan uzak durduğu 19. yüzyılın son çeyreğine kadar, nispeten samimi bir çizgide devam etmiştir. İki devlet arasında ticaret ve misyonerlik faaliyetlerinin belirleyici unsur olduğu bu süreç içerisinde gerek uzaklığı, gerekse de Avrupa siyasetine müdahale etmeme siyaseti, Osmanlı devleti'nin ABD'ne mesafeli yaklaşmasına, diplomatik ilişkilerini ABD'nin istekli tavrına karşılık düşük düzeyde tutmaya gayret göstermesine neden olmuştur. Bununla birlikte 1860'ların başından itibaren hızla artan ticari ilişkiler, özellikle de silah ticaretinin devreye girmesi, diplomatik ilişkilerde gözle görülür bir değişimin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu dönemde ön plana çıkan en önemli isimlerden biri de, iki devlet arasındaki silah ticaretinin gelişmesinde büyük rol oynayan, ABD Başkanı Ulysses Simpson Grant'tır.

ABD Başkanlığından ayrılmasının ardından dünya seyahatine çıkan Grant, 1-6 Mart 1878 tarihleri arasında İstanbul'a gelmiştir. Bu tarihler Rusya ile Ayastefanos Antlaşmasının imzalandığı (3 Mart 1878) ve Rus ordularının Yeşilköy'de karargâh kurduğu en buhranlı dönemlerden biridir. Osmanlı Devleti bütün kurumlarıyla savaşın etkilerini azaltmaya yönelik çabanın içerisine girmiş, gazeteler savaşın yarattığı toprak kayıplarına, muhacir sorunlarına ve Ayastefanos Antlaşmasının getirdiği ağır şartlara odaklanmıştır. Öyle ki Grant'ın İstanbul ziyareti Levant Herald Gazetesi hariç, sadece birkaç gazetede çok kısa haber yapılmış, devletin resmi gazetesi Takvim-i Vekâyi dahi bu ziyareti sadece bir kaç satırla sayfalarına taşımıştır. Grant'a İstanbul'a geldiği andan itibaren yapılan seremoniler de, devletin içerisinde bulunduğu şartlar dolayısıyla en düşük seviyede tutulmuştur. Bununla birlikte geldiği günden itibaren hazırlanan devlet programı dâhilinde hassasiyetle ağırlanan Grant, şerefine verilen yemeklere katılmış, Sultan Abdülhamid ile görüşme olanağı bulmuş ve savaşın getirdiği yıkıma rağmen büyük devlet geleneği ve diplomatik nezaket kuralları çerçevesinde ağırlanmasına özen gösterilmiştir. Ancak o güne kadar iki devlet arasında diplomatik seviyedeki en yüksek ziyaret olan eski ABD Başkanı Grant'ın ziyareti, Ayastefanos antlaşmasının gölgesinde kalmıştır.

¹¹² *The Sun*, 27 April 1897.

¹¹³ BOA, Y.A.HUS, 372/63, Lef 3, 3 Mayıs 1897; BOA, Y.MTV, 155/225, 6 Mayıs 1897.

KAYNAKÇA**Başbakanlık Osmanlı Arşivi**

Hariciye Tercüme Odası (HR.TO): 115/77; 115/89; 115/122; 115/130; 115/138; 115/140; 118/75;

İrâde Dâhiliye (İ. DH): 62315

İrâde Hariciye (İ.HR): 4660; 13123/2; 14360; 14507; 14843; 15061; 15231; 15168; 15179; 16792; 16793; 16888; 1313/Za-25

Yıldız Esas Evrak (Y.E.E.): 145/27

Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y.MTV): 155/225

Yıldız Sadâret Hususî Maruzat (Y.A.HUS): 160/107; 161/72; 372/63

Gazeteler

Boston Daily Globe

Chicago Tribune

Cincinnati Enquirer

Courier Journal

Daily American

New York Times

New-York Tribune

San Francisco Chronicle

Takvim-i Vekâyi

The Sun

Vakit Gazetesi

Araştırma ve İnceleme Eserler

AHMED LÜTFİ EFENDİ, **Vak'a-Nüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi**, Yayına Hazırlayan: Münir Aktepe, Türk Tarih Kurumu, Cilt: XIV, Ankara 1991.

ALLEN Walter, **Ulysses S. Grant**, Riverside Press, Cambridge 1901.

ARMAOĞLU Fahir, **Belgelerle Türk-Amerikan İlişkileri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1991.

BADEAU Adam, **Military History of Ulysses S. Grant from April 1861 to April 1865**, Volume I-II-III, New York 1881.

BUSH Thomas H. Bush, **U. S. Grant: The Citizen, The Soldier, The Statesman**, Thomas H. Bush and Company, Printers And Publisher, Chicago 1885.

COX Samuel S., **Diversions of A Diplomat in Turkey**, New York 1887.

CRAMER Michael John, **Ulysses S. Grant: Conversations and Unpublished Letters**, New York 1897.

ÇAĞRI, Erhan, **Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri**, Ankara 2001.

GARLAND Hamlin, **Ulysses S. Grant His Life And Character**, New York 1898.

GENCER Ali İhsan, Örenç Fuat, Ünver Metin, **Türk-Amerikan Silah Ticareti Tarihi**, İstanbul 2008.

GRANT Julia Dent, **Personel Memoirs of Julia Dent Grant**, Edited By: John Y. Simon, New York 1975.

GRANT Ulysses S., **Personel Memoirs of U. S. Grant**, Volume I, II, New York 1892.

-----, **The Papers of Ulysses S. Grant, Volume: 28: November 1, 1876-September 30, 1878**, Edited by John Y. Simon, Southern Illinois University Press 2005.

HOBART-HAMPDEN Augustus Charles, **Sketches From My Life**, New York 1887.

HEADLEY Joel Tyler, **The Life and Travels of General Grant**, Philadelphia 1879.

- HUNTINGTON Randolph, **History in Brief of "Leopard" and "Linden": General Grant's Arabian Stallions**, Philadelphia 1885.
- KARA Adem, "Osmanlı Devleti-ABD Ticari İlişkileri", **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, Sakarya 2006, s. 1-16.
- KINLI Onur, **19. Yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nin İzmir'deki Konsolosluk Faaliyetleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, İzmir 2009.
- KOLOĞLU Orhan, "Avrupa'ya Karşı Osmanlı'yı Müdafaa Eden Avrupa'lı Blak Bey", **Popüler Tarih**, Sayı: 1, İstanbul 2000, s. 44-47.
- KURAT Akdes Nimet, **Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)**, Ankara 1959.
- , "Berberi Ocakları ile Amerika Birleşik Devletleri Münasebetleri (1774-1816)", **A.Ü. D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 2, Ankara 1964, s. 175-213.
- , "Türkiye İle Amerika Birleşik Devletleri Arasındaki Münasebetlere Ait Arşiv Vesikaları", **A.Ü. D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 5/8, Ankara 1967, s.282-373.
- LONGACRE Edward G., **General Ulysses S. Grant The Soldier And The Man**, Cambridge 2006.
- MACCABE James D., **A Tour Around the World by General Grant. Being a Narrative of the Indidents and Events of His Journey**, Philadelphia 1879.
- MCFEELY William S., **Grant: A Biography**, New York 1981.
- PACKARD J. F., **Grant's Tour Around the World**, Philadelphia 1880.
- PEKCAN Ahmet, **Osmanlı'dan Günümüze İç Siyaseti Yönlendiren Yabancı Eller: ABD Elçisi Samuel S. Cox'un Elçilik Yılları (1885-1886)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.
- REMLAP L. T., **The Life of General U.S. Grant**, Chicago 1885.
- SANDER Oral, Fişek Kurthan, **ABD Dışişleri Belgeleriyle Türk-ABD Silah Ticaretinin İlk Yüzyılı (1829-1929)**, İmge Yayınları, Ankara 2007.
- SHERMAN William Tecumseh, **Memoirs of General William T. Sherman**, Volume I, New York 1875.
- , **Memoirs of General William T. Sherman**, Volume II, London 1875.
- , **The Sherman Letters: Correspondence Between General and Senator Sherman from 1837 to 1891**, Edited By: Rachel Sherman Thorndike, New York 1894.
- , **Home Letters of General Sherman**, Edited By: M. A. DeWolfe Howe, New York 1909.
- SMITH Jean Edward, **Grant**, New York 2001.
- ŞAFAK Nurdan, **Osmanlı-Amerikan İlişkileri**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2003.
- ŞARMAN Kansu, "ABD Başkanı Grant İstanbul'da", **Popüler Tarih**, Sayı: 46, İstanbul 2004, s. 24-28.
- , **Hobart Paşa'nın Anıları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2010.
- United States Department of State / Index to the Executive Documents of the House of Representatives for the Third Session of the Forty-Fifth Congress, 1878-79.
- YOUNG John Russell Young, **Around the World with General Grant**, Volume I, New York 1879.
- , **Around the World with General Grant**, Volume II, New York 1879.
- WALLACE John H., **The Horse of America in His Derivation, History and Development**, New York 1897.
- WASHBURN George, **Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College**, Cambridge Press, Boston and New York 1909.
- WILSON James Grant, **General Grant**, New York 1897.